

SUOSITUS HOIVA-AVUSTAJAN TEHTÄVÄNKUVASTA, OSAAMISVAATIMUKSISTA JA NIIHIIN VASTAAVASTA KOULUTUKSESTA IÄKKÄIDEN PALVELUISSA

Tausta

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on syntymässä ja osin jo syntynyt voimakas työvoimavaje, kun samaan aikaan ikääntyvän väestön palvelutarve kasvaa ja nykyinen henkilöstö eläköityy. Yksi keino vastata kasvavaan työvoimatarpeeseen on ollut tehtävärakenteiden uudelleen arviointi ja avustaviin hoito- ja hoiva-alan tehtäviin sijoittuvan koulutuksen muodostaminen. Avustava tehtävä on nähty myös mahdollisuudeksi tarjota joustava kouluttautumisen- ja työllistymisväylä alan tehtäviin esimerkiksi ammatinvaihtajille.

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö käynnistivät vuonna 2011 yhteisen kehittämishankkeen (HYVÄ-hanke), jonka tarkoituksena oli avata tällainen väylä. Koulutus järjestettiin työvoimakoulutuksena yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa.

Hoiva-avustajan koulutus ei ole ammatillinen tutkinto vaan muodostuu muutamista tutkinnon osista. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat nyt tarjonneet hoiva-avustajakoulutusta siten, että se on yleisimmin sisältänyt Kasvun ja osallisuuden edistäminen -tutkinnon osan sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta ja toisen tutkinnon osan Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perus- tai ammattitutkinnosta.

Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi vuosille 2017–2019 on suositeltu, että hoiva-avustajat laskettaisiin mukaan henkilöstömitoitukseen, mutta että he eivät voi olla yksin työvuorossa eivätkä vastata lääkityksistä.

lääkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoitusta koskevan 1.10.2020 voimaan tulevan vanhuspalvelulain muutoksen (980/2012; L 565/2020) ja sitä koskevan hallituksen esityksen (HE 4/2020), mukaan hoiva-avustajat voidaan laskea mukaan henkilöstömitoitukseen siltä osin kuin he osallistuvat välittömään asiakastyöhön, sillä rajauksella, että he eivät voi työskennellä työvuorossa yksin eivätkä vastata lääkityksistä. Vanhuspalvelulaissa ja edellä mainitussa hallituksen esityksessä on määritelty välitön asiakastyö ja välilliseen työhön kuuluvat tehtävät, joita ovat esimerkiksi siivous, ruuanvalmistus ja pyykkihuolto, joita suoritetaan ilman asiakasta. Hoiva-avustajien tehtäviin voi sisältyä sekä välitöntä että välillistä työtä, mutta välilliseen työhön kuluva aikaa ei huomioida henkilöstömitoituksessa.

Valmistelu

Hallituksen esitykseen on kirjattu, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö määrittelevät yhdessä hoiva-avustajien koulutukseen valtakunnallisesti yhteneväisen osaamisen ja laajuuden. Valmistelu on tehty yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetushallituksen edustajien kanssa. Asiaa on myös käsitelty yhdessä keskeisten työmarkkinajärjestöjen, koulutusorganisaatioiden, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, valvontaviranomaisten ja Kuntaliiton edustajien kanssa.

Tehtäväkuva ja osaamisvaatimukset

Hoiva-avustajia voidaan hyödyntää pääsääntöisesti tehostetun palveluasumisen yksiköissä, joissa toiminnan yksikköluonteen vuoksi on mahdollista tehdä työnjakoa työvuorossa työskentelevän henkilökunnan kesken. Kotihoidon osalta tilanne on toisenlainen, kun asiakkaan tarpeisiin tulisi vastata kokonaisvaltaisemmin, jotta asiakkaan luona käyvien työntekijöiden joukko pysyy rajattuna.

Välittömässä asiakastyössä hoiva-avustajat työskentelevät avustavissa tehtävissä. Työtehtävät liittyvät asiakkaiden perustarpeista huolehtimiseen ja niissä avustamiseen:

- peseytyminen
- pukeutuminen
- ruokailu
- liikkuminen
- ulkoilu
- toimintakyvyn ylläpitäminen

Hoiva-avustajan tehtävissä työskentelevän työntekijän on kyettävä ohjaamaan ja avustamaan asiakkaita päivittäisissä toiminnoissa ja huolehtimaan heidän hyvinvoinnistaan, terveydestään ja turvallisuudestaan. Vuorovaikutus asiakkaiden ja muiden työntekijöiden kanssa edellyttää hyviä vuorovaikutustaitoja sekä ryhmätöytäitoja. Työ edellyttää oma-aloitteisuutta ja vastuullisuutta sekä riittävää suomen kielen taitoa.

Koulutuksen sisältö ja laajuus

Hoiva-avustajan välittömän asiakastyön tehtävien osaamisvaatimuksia vastaavat sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon osat ovat:

- Kasvun ja osallisuuden edistäminen, 25 osp ja
- Ikääntyvien osallisuuden edistäminen, 35 osp.

Hoiva-avustajan tehtävissä voi toimia suoritettuaan hyväksytysti edellä mainitut ammatilliset tutkinnon osat, yhteensä 60 osaamispisteen laajuisen kokonaisuuden.

Kasvun ja osallisuuden edistäminen -tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset ovat:

Opiskelija osaa

- työskennellä kasvatus-, sosiaali- ja terveysalan työn säädösten, määräysten, toimintaperiaatteiden, arvojen ja ammattieettisten ohjeiden mukaan
- suunnitella työtään ja tehdä yhteistyötä työryhmän kanssa
- suunnitella, toteuttaa ja arvioida kasvun ja osallisuuden edistämistä
- toimia vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa
- edistää kasvua ja osallisuutta käyttäen alan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja
- ohjata ja avustaa päivittäisissä toiminnoissa
- huolehtia asiakkaan hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta
- antaa tietoa palveluista
- ylläpitää turvallisuutta, työkykyään ja työhyvinvointiaan
- arvioida ja kehittää toimintaansa.

Ikääntyvien osallisuuden edistäminen -tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset ovat:

Opiskelija osaa

- työskennellä sosiaali- ja terveysalan työn säädösten, toimintaperiaatteiden, arvojen ja eettisten periaatteiden mukaan
- suunnitella, toteuttaa ja arvioida työtään
- toimia vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa
- käyttää alan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja asiakkaan osallisuuden edistämiseksi

- käyttää alan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja edistäessään asiakkaan inhimillistä elämää saattohoitovaiheessa
- ohjata palveluiden käytössä ja valintojen tekemisessä
- toimia työyhteisön jäsenenä
- ylläpitää ja edistää turvallisuutta, työkykyään ja työhyvinvointiaan
- arvioida ja kehittää toimintaansa
- arvioida mahdollisuuksiaan toimia hyvinvointialan yrittäjänä.

Kumpikaan edellä mainituista tutkinnon osista ei sisällä lääkehoito-osaamista.

Mikäli Kasvun- ja osallisuuden tukeminen ja Ikääntyneiden osallisuuden tukeminen -tutkinnon osat suorittanut myöhemmin hakeutuu suorittamaan sosiaali- ja terveysalan perustutkintoa kokonaisuudessaan, aiemmin osoitettu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan ammatillisen koulutuksen lainsäädännön edellyttämin henkilökohtaistamismenettelyin.

Lisätietoja

Neuvotteleva virkamies, Satu Karppanen, etunimi.sukunimi@stm.fi

Jakelu

Kunnat

Kuntayhtymät

Suomen Kuntaliitto

Aluehallintovirastot

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos